

הנידון: תפקיד התקשורת בזמן המלחמה

אנו, מנהלי ארגוני חברה אזרחית שפועלים לקדם עתיד טוב יותר לכלל האזרחים בישראל, פונים אליכם מתוך דאגה גדולה. למעלה משמונה חודשים שאנחנו חיים במלחמה קשה וכואבת, במהלכה כל כך הרבה אזרחים חוו פגיעות ואובדן ישירים וקרובים, ורבים מאיתנו חיים בתחושה מתמשכת של פחד ודאגה. לתקשורת תפקיד קריטי במיוחד בתקופה זו, בהבאת התמונה המלאה והמאוזנת, זו שלא ניתן למצוא בגלילה בתיבת התהודה של הרשתות החברתיות.

אחריות זו משמעותית במיוחד בימים אלו בהם אנשים נוטים יותר מתמיד להסתגר בתוך הקהילות שלהם. לצערנו, **ממעקב אחר הסיקור התקשורתי בתקופת המלחמה, וכן מבדיקה מדגמית שנערכה לאחרונה, עולה כי רוב כלי התקשורת בישראל מסקרים בעיקר את השפעות המלחמה על אזרחי ישראל היהודים וכמעט ולא מסקרים המחירים וההשלכות של המלחמה על הפלסטינים בעזה ובגדה, ועל האזרחים הערבים בישראל. ההחלטה של הממשלה לסגור ערוצי טלוויזיה זרים כמו אל ג'זירה, שכן מראים את המתרחש בעזה, מדגישה עוד יותר את התפקיד החשוב של כלי התקשורת המקומיים להראות תמונת מצב מלאה. אנו פונים אליכם היום בקריאה להבטיח סיקור מלא, רחב ומקיף של השפעות והשלכות המלחמה הן על כלל הציבור בישראל, והן על פלסטינים בעזה ובגדה. סיקור כזה אינו רק צעד נכון ומתבקש מקצועית, אלא גם צעד שעשוי להעלות את הסיכוי לסיום המלחמה ובכך להוציא אזרחים חפים מפשע בשני הצדדים ממעגל הדמים, ובנוסף לשפר את היחסים בין יהודים וערבים בתוך ישראל.**

תמצית תוצאות הבדיקה

בדיקה מדגמית, שערכה עמותת סיכוי-אופוק בשיתוף אתר העין השביעית ויפעת מחקרי מדיה, בחנה את האופן בו סיקרה התקשורת את אירוע השריפה במחנה העקורים ברפיח ב-26.5.2024 בעקבות תקיפת צה"ל,¹ אירוע שגבה עשרות קורבנות חפים מפשע, וקיבל סיקור נרחב ומעמיק בכלי התקשורת בעולם. מתוצאות הבדיקה עולה שרק כחמישית מהכתבות שפתחו את תכניות החדשות בערוצים שנבדקו סיקרו את האירוע. בנוסף, מרבית הכתבות שדיברו על האירוע היו בשעות הבוקר המוקדמות (5-7 בבוקר) או בערב בשעות בהן שיעורי הצפייה וההאזנה נמוכים יותר, ורק 5% מהכתבות על האירוע שודרו בשעות הפריים טיים. בערוצי הטלוויזיה לא הראו תמונות של נפגעים עזתים, ורק 12% אחוז מהאייטמים שעסקו בנושא בערוצי הרדיו והטלוויזיה המרכזיים ביומיים לאחר האירוע הזכירו שמדובר בטרגדיה או תיארו תמונות קשות, וזאת לעומת 88% מהאייטמים שעסקו בנושא מהזווית שקשורה באינטרסים ישראלים כמו השפעות האירוע על הלגיטימציה הבינלאומית של ישראל.

¹ הבדיקה בחנה את הסיקור בתוכניות האקטואליה והחדשות בכלי התקשורת: כאן 11, קשת 12, רשת 13, ערוץ 14, גלי צה"ל וכאן ב' בין התאריכים 26.5.2024-28.5.2024. דיווח מקיף ומפורט על ממצאי הבדיקה ניתן למצוא בכתבתנו של אורן פרסיקו באתר "העין השביעית".

השלכות הסיקור המוטה

העובדה שכלי התקשורת לא מסקרים את השלכות המלחמה על הפלסטינים מונעת מהאזרחים היהודים בישראל לראות תמונת מציאות שלמה ומלאה, ומונעת מהם להבין את ההשלכות הקשות מאוד של המעשים שנעשים בשמם. יש לכך מחירים כבדים. ראשית, התמונה הלוקה בחסר מייצרת מציאות המגבילה את היכולת לבקר את החלטות הדרג המדיני ופעולות כוחות הצבא הביטחון. כמו כן, דפוס סיקור זה מייצר פער הולך וגדל בין דעת הקהל של יהודים בישראל לבין שני קהלים שהקשר איתם הוא חיוני ומשמעותי עבורם - הקהילה הבין לאומית, והחברה הערבית בישראל. בנוסף, לא ניתנת לקהל יהודי אפשרות לפתח תחושות אנושיות מתבקשות של חמלה ואמפתיה כלפי אנשים חפים מפשע שנפגעים, דבר המייצר קהות רגשית בקרב ציבורים גדולים.

כאמור, הסיקור של כלי התקשורת בעברית מקשה על יהודים בישראל להבין את הביקורת ההולכת וגוברת בקרב הקהילה הבינלאומית והחברה הערבית בישראל על המדיניות הישראלית, מטפח תחושות של קורבנות ומונע התמודדות קונסטרוקטיבית עם טענות ענייניות שמושמעות כלפי מדיניות הממשלה.

ככל שדפוס הסיקור הקיים של התקשורת יימשך, כך מתחזקת סכנה שבטווח הארוך ייפגעו משמעותית המנגנונים הדמוקרטיים בישראל, והתשתית המאפשרת קיום שוויוני ומשותף של יהודים וערבים בישראל. בנוסף, אין כיום בישראל כמעט אף פלטפורמה ציבורית בה מתנהל שיח ציבורי מעמיק ורציני על הסוגיה הכי משמעותית וגורלית שמשפיעה על חיינו - הסכסוך הלאומי בין יהודים ופלסטינים, והדרכים לפתרון, וזו אחריות התקשורת לייצר ולאפשר שיח כזה.

לאזרחים בישראל יש זכות וחובה להבין את השלכות המלחמה הן על התושבים הפלסטינים בעזה ובגדה, והן על החברה הערבית בישראל, כמו גם על אזרחי ישראל היהודים, ולקיים דיון על הפתרונות האפשריים למציאות הנוכחית. לתקשורת בישראל יש כוח ואחריות לייצר סיקור מגוון, מעמיק ורחב יותר של המציאות החברתית והאנושית בזמן המלחמה. **אנו פונים אליכם בבקשה לעשות שימוש אחראי בכוח שבידכם, ולהניע שינוי חיובי ביכולת של קבוצות שונות בחברה לתקשר, לעבוד ולפעול ביחד כדי לייצר פה מציאות חיים טובה יותר לכולנו.**

בברכה,

רגד ג'ראיסי ועופר דגן, מנכ"לים שותפים, עמותת סיכוי-אופוק
ח'ולוד מסאלחה, מנכ"לית מרכז אעלאם
סאמר סויד, מנכ"ל המרכז הערבי לתכנון אלטרנטיבי
ד"ר שרה ברנשטיין, מנכ"לית מרכז רוסינג לחינוך ולדיאלוג
נאילה עואד ראשד, מנכ"לית נשים נגד אלימות
סמר סמארה, חברת ועד מנהל בעמותת אינתמאא ועטאא